

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2005/33 (Siyasî Parti Malî Denetimi)

Karar Sayısı:2007/2

Karar Günü:27.2.2007

R.G. Tarih-Sayı:15.11.2007-26701

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Sosyaldemokrat Halk Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 16. maddesi uyarınca, Tülay TUĞCU, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A.Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün katılımıyla 27.1.2006 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında;

Sosyaldemokrat Halk Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda; 'Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oy birliğiyle' karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

Parti'nin Anayasa Mahkemesi'ne verdiği 2004 yılı kesinhesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren esas inceleme raporu, Anayasa ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Sosyaldemokrat Halk Partisi'nin Genel Merkezi ile il örgütlerinin 2004 yılı gelirlerinin 804.339.834.366.-TL, giderlerinin 946.094.749.518.-TL, 2005 yılına devreden nakit mevcudunun 3.373.191.226.-TL ve borcunun 141.754.915.152.-TL olduğu, gelir ve borçlarının toplamı ile gider toplamının birbirine denk olduğu görülmüştür.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

Parti Genel Merkezi gelirleri 455.344.945.041.- TL olarak gösterilmiştir.

Bunun 28.962.259.000.- lirası bağış ve yardımlar, 5.181.500.000.- lirası rozet satış gelirleri, 5.670.000.000.- lirası toplantı katılım gelirleri, 131.896.400.000.- lirası kampanya gelirleri, 4.712.500.000.- lirası yurtdışı sosyal faaliyetlerden sağlanan gelirler, 65.269.125.000.- lirası aidatlar, 4.135.000.000.- lirası taahhütnamelerle ödenen bağışlar, 198.936.251.250.- lirası aday başvurularından sağlanan gelirler, 2.682.409.791.- lirası faiz gelirleri ve 7.899.500.000.- lirası diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Genel Merkezin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Yasa'ya uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

Parti'nin il örgütleri gelirleri 348.994.889.325.- TL olarak gösterilmiştir.

Bunun tamamı bağış, aidat ve diğer gelirlerdir.

İl örgütlerinin kesinhesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Yasa'ya uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

Parti Genel Merkezi giderleri 595.793.993.236.-TL olarak gösterilmiştir.

Bunun 566.773.496.- lirası finansman giderleri, 33.894.861.920.- lirası genel yönetim giderleri, 208.771.393.001.- lirası mal ve hizmet satın alınması, 131.896.354.900.- lirası kampanya giderleri, 130.138.750.- lirası vergiler ve 220.534.471.169.- lirası çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

Gelir ve gider arasındaki 140.449.048.195.- lira fark gider fazlası olarak 2005 yılına devretmiştir. Bu gider farkının nedenini, 2820 sayılı Kanun'un 67. maddesi hükümlerine uygun olarak kredi karşılığı satın alınan mallar için satıcılara olan borçlar oluşturmaktadır. Parti Genel Merkezi'nin 2005 yılına devreden nakit mevcudu ise 794.574.714.- liradır.

Genel Merkezin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Yasa'ya uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2820 sayılı Yasa'nın 70. maddesinin üçüncü fıkrasına göre beş milyon (2004 yılı için 37.135.000.-) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu olmadığından, bu miktarı geçen harcamaların geçerli bir kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

Alınan bir mal veya hizmetin tutarının gider kaydedilebilmesi için esas olan belge faturadır. Yasa'nın 70. maddesinde belirtilen 'makbuz'un ya da tutanağın tek başına bir ödemeye esas olabilmesi için mal ya da hizmetin fatura kesilmesinin mümkün olmadığı kişi ya da kurumlardan alınması gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mali işlemlerinin 2820 sayılı Yasa'ya uygun olup olmadığının saptanmasına yönelik mali denetimini Yasa'nın 75. maddesine göre evrak üzerinden yapmaktadır. Evrak deyiminin gelir-gider belgeleriyle birlikte defter ve kayıtlardaki bilgileri de kapsadığı açıktır. Defter ve belgelerin denetime elverişli ve yeterli olacak bilgileri içermesi zorunludur. Nitekim 2820 sayılı Yasa'nın 60. maddesinde parti adına yapılan giderlerin ne gibi işlere ve yerlere harcadığının ilgili defterlere sıra ile ve belgeleri de belirtilerek geçirileceği öngörülmektedir.

2820 sayılı Yasa'nın 75. maddesinde; 'Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir' ve 76. maddesinde de; 'Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irad kaydedilir' hükümleri yer almaktadır.

Esas Sayısı:2005/33 (Siyasî Parti Malî Denetimi)**Karar Sayısı:2007/2**

Genel Merkez gider belgeleri üzerinde yapılan incelemelerde; aşağıda ayrıntısı gösterilen harcamalarda gider kaydının dayanağı olarak tahsilat makbuzu, tutanak, senet gibi belgelerin muhasebe fişine eklendiği, bazı harcamaların da herhangi bir belgeye dayanmadığı görülmüştür.

Muhasebe Fişinin				
Tarihi	No'su	Firma Adı	Belge Türü	Tutar (TL)
02.03.2004	108	-	Tutanak	41. 000.000
31.03.2004	164	Çetin Reklam	Tutanak	4.000.000.000
31.03.2004	164	Harika Reklam	Tutanak (3 Adet)	2.550.000.000
31.03.2004	164	Seyit Zedelemmez	Tutanak (3 Adet)	3.100.000.000
31.03.2004	164	Bora Turizm	Tutanak (2 Adet)	1.700.000.000
31.03.2004	164	Ufuk Demirci	Tutanak	16. 000.000.000
31.03.2004	165	Ulaş Turizm (Sinan Bayın)	Tutanak	400. 000.000
31.03.2004	165	Harika Reklam	Tutanak	1.500.000.000
31.03.2004	165	Seyit Zedelemmez	Tutanak	1.000.000.000
31.03.2004	165	Bora Turizm	Tutanak	500. 000.000
31.03.2004	165	Ufuk Demirci	Tutanak (2 Adet)	40. 000.000.000
31.03.2004	166	Ulaş Turizm (Sinan Bayın)	Tutanak	100. 000.000
31.03.2004	166	Doğan Camevi	Tutanak	365. 000.000
31.03.2004	167	Ulaş Turizm	Tutanak	735. 000.000
31.03.2004	168	Tam Cam	Tutanak	593. 000.000
31.03.2004	168	Seyit Zedelemmez	Tutanak	500. 000.000
31.03.2004	169	Ulaş Turizm	Tutanak ve Tahsilat Makbuzu	1.000.000.000
31.03.2004	169	Harika Reklam	Tutanak	1.650.000.000
31.03.2004	169	Seyit Zedelemmez	Tutanak	500. 000.000
31.03.2004	169	Talat Yurt	Tutanak (4 Adet)	12. 985.680.000
31.03.2004	170	Ulaş Turizm	Tutanak	500. 000.000

Esas Sayısı:2005/33 (Siyasî Parti Malî Denetimi)**Karar Sayısı:2007/2**

31.03.2004	170	MBR Tanıtım (Müberra Mazı)	Tutanak	4.000.000.000
31.03.2004	171	Harika Reklam	Tutanak	2.000.000.000
31.03.2004	171	Seyit Zedelemmez	Tutanak	1.000.000.000
31.03.2004	172	Bora Turizm	Tutanak	500. 000.000
31.03.2004	172	Talat Yurt	Tutanak	180. 000.000
31.03.2004	173	Kentvizyon	Tutanak (2 Adet)	2.640.000.000
31.03.2004	173	Show Seslendirme (Talat Yurt)	Tutanak (2 Adet)	6.415.200.000
31.03.2004	174	MBR Tanıtım (Müberra Mazı)	Tutanak	2.700.000.000
31.03.2004	175	Ulaş Turizm	Tutanak (10 Adet)	3.528.500.000
31.03.2004	176	Ulaş Turizm	-	5.236.800.000
08.04.2004	186	Borsem Emlak (Mehmet Akalın)	Tutanak	5.500.000.000
30.04.2004	213	Ulaş Turizm	Tutanak	5.000.000.000
21.05.2004	236	Bora Turizm	Tutanak	600. 000.000
27.05.2004	239	Bora Turizm	Tutanak	600. 000.000
01.06.2004	244	Bümak Ltd. Şti.	Tutanak	150. 000.000
13.06.2004	252	Bora Turizm	Tutanak	1.000.000.000
13.06.2004	252	Özdoğan Matbaa	Tutanak	100. 000.000
16.06.2004	254	Bora Turizm	Tutanak	250. 000.000
30.06.2004	259	Yılmaz Küçükçelik	Senet	1.260.000.000
12.07.2004	268	Zafer Karaçeber	Tutanak	529. 500.000
17.09.2004	303	Yılmaz Küçükçelik	Senet	1.400.000.000
30.09.2004	307	Bora Turizm	Tutanak	1.500.000.000
30.09.2004	308	Yılmaz Küçükçelik	Senet	1.400.000.000
26.10.2004	318	Yılmaz Küçükçelik	Senet	1.400.000.000
22.12.2004	354	Evrensel Gazetesi	Para Makbuzu ve Tutanak	200. 000.000
				138. 809.680.000

Yukarıda belirlenen hususlar ile ilgili Sosyaldemokrat Halk Partisi Genel Saymanı tarafından 9.6.2006 tarihinde Mahkememize ulaştırılan yazıda 'Verilen Sipariş Avansları' hesabında izlenmesi gereken bazı tutarların sehven gider hesaplarına kaydedildiği, bunun fark edilmesi üzerine hatalı kayıtların düzeltildiği, buna uygun düzeltilmiş bilanço ve gelir-gider tablolarının yazı ekinde Anayasa Mahkemesi'ne sunulduğu ifade edilmiş ve incelemelerde düzeltilmiş bilanço ve gelir-gider tablolarının göz önüne alınması talep edilmiştir.

Muhasebe biliminin genel kabul görmüş temel kavramlarından birisi de 'Belgelendirme' kavramıdır. Buna göre muhasebe kayıtlarının, gerçek durumunu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması gerekmektedir. Bu kavram Vergi Usul Kanunu'nun 227. maddesinde de *'Bu kanunda aksine hüküm bulunmadıkça bu kanuna göre tutulan ve üçüncü şahıslarla olan münasebet ve muamelelere ait kayıtların tevsiki mecburidir'* şeklinde yer almaktadır. Yine aynı Kanun'un 229. maddesinde *'Fatura, satılan emtia veya yapılan iş karşılığında müşterinin borçlandığı meblağı göstermek üzere emtiayı satan veya işi yapan tüccar tarafından müşteriye verilen ticari vesikadır'* şeklinde faturanın tarifi yapılmış ve 'Fatura Kullanma Mecburiyeti' başlıklı 232. maddesindeki *'Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler:*

1. Birinci ve ikinci sınıf tüccarlara;
2. Serbest meslek erbabına;
3. Kazançları basit usulde tesbit olunan tüccarlara;
4. Defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilere;
5. Vergiden muaf esnafa.

Sattıkları emtia veya yaptıkları işler için fatura vermek ve bunlara da fatura istemek ve almak mecburiyetindedirler.

Yukarıdakiler dışında kalanların, birinci ve ikinci sınıf tüccarlar ile kazancı basit usulde tespit edilenlerden ve defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçilerden satın aldıkları emtia veya onlara yaptırdıkları iş bedelinin 50.000.000 (2004 yılı için 440.000.000) lirayı geçmesi veya bedeli 50.000.000 liradan az olsa dahi istemleri halinde emtiayı satanın veya işi yapanın fatura vermesi mecburidir' hükmüne göre de, faturanın hangi hallerde ve kimler tarafından alınması ve verilmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla mal ve hizmet alımlarında bu işlemlerin fatura ile belgelendirilmesi zorunlu tutulmuş ve gerekli muhasebe kayıtlarının tutulmasında da faturanın tevsik edici belge olarak kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

Muhasebe biliminde '159 Verilen Sipariş Avansları Hesabı' satın alınan mal teslim edilmeden ya da hizmet ifa edilmeden önce verilen paralar için kullanılmaktadır. Bir başka ifade ile '159 Verilen Sipariş Avansları Hesabı' bir çeşit ön ödeme niteliğinde olan geçici aktif karakterli bir hesaptır. Bu itibarla ilgili mal teslim edildiğinde ya da hizmet ifa edildiğinde söz konusu avans hesaplarının kapatılması gerekecektir. Bu işlemler ile ilgili kayıtlar yapılırken de, kanıtlayıcı belge mahiyetinde olan fatura ve benzeri belgelerin ilgili muhasebe fişine eklenerek, muhasebe kuralları içerisinde söz konusu 'Verilen Sipariş Avansları' hesabı da, işlemin niteliğine göre; Demirbaşlar, Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler veya Genel Yönetim Giderleri gibi hesaplara aktarılarak kapatılacaktır. Dolayısıyla avans verilen işlerde faturanın, işin tamamlanıp avansın kapatıldığı anda düzenlenmesi gerekmektedir. Parti Genel Saymanı tarafından gönderilen yazıda 31.12.2004 tarihi itibarıyla yukarıda söz konusu edilen işlerin henüz tamamlanmadığı ve bu nedenle Verilen Sipariş Avansları hesaplarında izlendiği iddia

edilmektedir. Ancak partinin 2004 yılı hesabı kapsamlı incelendiğinde bu iddiaların gerçeği yansıtmadığı görülmüştür. Örnek olarak birkaç işlemi ele almak gerekirse; Yılmaz Küçükçelik'e MYK odası masa ve sandalyeleri için ödenen toplam 7.000.000.000.- TL'lik işlemlerde sipariş edilen masa ve sandalyelerin 31.12.2004 tarihi itibarıyla henüz teslim edilmediği ileri sürülmektedir. Parti'nin Parti Meclisi tarafından onaylanan 2004 yılı kesinhesapları içerisinde yer alan Demirbaş eşya listesinde MYK toplantı odası masa ve sandalyeleri yer almış ve alındığı tarih 30.6.2004 olarak gösterilmiştir. Dolayısıyla teslim alınmadan partinin demirbaş kayıtlarına girmesi mümkün bulunmayan eşyaların henüz teslim alınmadığı iddiasına itibar edilmemiştir. Ayrıca ticari teamüller çerçevesinde masa ve sandalyelerin tesliminin 2 yıldır yapılmamış olması da makul sınırlar dışında kalmaktadır. Yine söz konusu işlemler içerisinde yer alan Borsem Emlak (Mehmet Akalın)'a Genel Merkez binası kiralama işinde komisyon olarak ödenen tutarın da avans olarak nitelendirilmesi mümkün görülmemiştir. Partinin sicil dosyasında yer alan bilgilere göre 20.4.2004 tarihinden itibaren Sosyaldemokrat Halk Partisi Genel Merkezi kiralanan binada faaliyetlerini yürütmektedir. Dolayısıyla bu işte de mal tesliminin gerçekleştiği açıkça görülmektedir.

9.6.2006 tarihinde Mahkememize gönderilen bilanço ve eki belgelerin incelenmesinde 31.12.2004 tarihli muhasebe fişlerinde düzeltmeler yapıldığı görülmektedir. Ancak daha önce gelen hesap içerisinde 405 no'lu muhasebe fişi ile yıl sonu kapanış kayıtları yapılmıştır. Sonradan gönderilen düzeltme kayıtlarının yer aldığı fişler ise 406 ve devam eden numaraları taşımaktadır. Eğer hata 31.12.2004 tarihli fişlerle düzeltilecekse önce düzeltme kayıtları yapıp sonra kapanış kaydının gerçekleşmesi gerekirdi. Ayrıca yapılan düzeltmelere ilişkin kayıtların hiçbirisi yevmiye defterine ve defter-i kebir'e kaydedilmemiştir. Oysa Vergi Usul Kanunu'nun 183. maddesine ve siyasi partiler açısından da 2820 sayılı Yasa'nın 60. maddesine göre kayıtlar tarih ve sıra numarasına göre defterlere geçirilmelidir. Muhasebe fişleri ile defterler arasındaki uyumsuzluğun nedeninin düzeltme kayıtlarının defterler Anayasa Mahkemesi'ne sunulduktan sonra yapılmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Yukarıda sayılan gerekçelerle 9.6.2006 tarihinde Mahkememize gönderilen bilanço ve gelir-gider tablolarının incelemeye esas tutulması mümkün görülmemektedir. Bu itibarla; 2820 sayılı Yasa'nın 70. maddesine aykırı olarak; denetim için gerekli bilgileri taşımayan, fatura ile belgelendirilmesi gerektiği halde tahsilat makbuzu, tutanak, senet gibi tek başına geçerli bir kanıtlayıcı belge niteliği taşımayan belgelere dayanan veya herhangi bir kanıtlayıcı belgeye dayanmayan giderlerden 138.809.680.000.- TL karşılığı parti malvarlığının 2820 sayılı Yasa'nın 75. ve 76. maddeleri uyarınca Hazineye irad kaydedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Ayrıca 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 113. maddesindeki, '*Bu Kanunun 60 ıncı maddesinde yazılı defter ve kayıtları tutmayanlar, altı aydan bir yıla, bu defter ve kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar*' hükmü gereğince gerçeğe aykırı kayıtlarla beyanda bulundukları anlaşılan sorumlular hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

Parti il örgütlerinin giderleri 350.300.756.282.-TL. olarak gösterilmiştir.

Bunun 348.300.756.282.- lirası dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler karşılığı yapılan giderler ve 2.000.000.000.- lirası çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

Gelir ve gider arasındaki 1.305.866.957.- lira fark gider fazlası olarak 2005 yılına devretmiştir. Parti İl örgütlerinin 2005 yılına devreden nakit mevcudu ise 2.578.616.512.- liradır.

İl örgütleri kesinhesap çizelgelerinin gider bölümleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Yasa'ya uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

C- Parti Malları

Sosyaldemokrat Halk Partisi'nin 2004 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede;

Parti'nin 2004 yılında 2820 sayılı Yasa'nın 74. maddesi uyarınca değeri yüz milyon lirayı aşan 7.000.000.000.- lira değerinde 23 adet demirbaş eşya niteliğinde taşınır mal ediniminin olduğu, taşınmaz mal ediniminin ise olmadığı anlaşılmıştır.

Parti tarafından 2004 yılında edinilen demirbaş eşya niteliğindeki, değerleri toplamı 7.000.000.000.- lira olan 23 adet taşınır mal 30.6.2004 tarihinde Genel Merkez tarafından edinilmiştir. Bu malların tamamı muhtelif büro malzemeleri (Toplantı masa ve sandalyeleri) olup satınalma suretiyle edinilmiştir.

Sosyaldemokrat Halk Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının ve eklerinin incelenmesinde, Parti Genel Merkezinin ihtiyacı için ve tamamı satınalma yoluyla elde edilen toplam 7.000.000.000.- lira tutarındaki taşınır malların 2820 sayılı Yasa'ya uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

IV- SONUÇ

Sosyaldemokrat Halk Partisi'nin 2004 yılı kesinhesabının incelemesi sonucunda;

1- Parti'nin 2004 yılı kesinhesabında gösterilen 804.339.834.366.- lira geliri, 807.285.069.518.- lira gideri, 141.754.915.152.- lira borcu ve 3.373.191.226.- lira nakit devrinin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

2- 2820 sayılı Yasa'nın 70. maddesine aykırı olarak, geçerli bir kanıtlayıcı belge niteliği taşımayan belgelere dayanan veya herhangi bir kanıtlayıcı belgeye dayanmayan 138.809.680.000.- TL gider karşılığı malvarlığının 2820 sayılı Yasa'nın 75. ve 76. maddeleri uyarınca Hazine'ye gelir kaydedilmesine,

3- Gerçeğe aykırı kayıtlarla beyanda bulundukları anlaşılan sorumlular hakkında 2820 sayılı Yasa'nın 113. maddesi uyarınca yasal işlem yapılabilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmasına,

27.2.2007 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Tülay TUĞCU

Başkanvekili
Haşim KILIÇ

Üye
Sacit ADALI

Üye
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye
Ahmet AKYALÇIN

Üye
Mehmet ERTEN

Üye

Üye

Üye

Esas Sayısı:2005/33 (Siyasî Parti Malî Denetimi)

Karar Sayısı:2007/2

Mustafa YILDIRIM

A. Necmi ÖZLER

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT